

ՄԻՈՆ

Խ. ՏԱՐԻ-ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ՊԵՏՏՈՆԱԹԵՐԹ ԵՐՈՒՍԱԿԵՄԻ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹՅԱՆ

«سور» مجلة ارمينية شهرية، ادبية، ثقافية.

"Sion" ARMENIAN MONTHLY OF RELIGION, LITERATURE, PHILOLOGY.

1966

Ապրիլ

Թիւ 4

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՈՒՐԱԽԱՌԻԹ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆ ՄԸ

Գարնանային կենսայորդ օր մը, Նեղոսի կանաչապատ փերուն վրայ, խումբ մը ազնուահոգի հայորդիներու կամքով եւ հեռահայեաց ծրագրումի մը շնորհիւ՝ ծնունդ առաւ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը, համեստ այլ ազգանքէր նպատակներով:

Միութիւնը որ այսպէս կը հիմնուէր 1906 Ապրիլի 15-ին, նիւթական չօչափելի մարմնառութիւնն էր հայութեան, եւ մանաւանդ զաւառի՝ հայութեան կեանքով ջերմօրէն հետաքրքրուած անհատներու մտահոգութիւններուն եւ մտորումներուն: Թուրքիոյ հայարնակ զաւառներուն մէջ ապրող եւ կեանքի ամենէն յետամնաց ու գրեթէ միջնադարեան պայմաններու թշուառութեան ենթարկուած հայ զանգուածին նիւթական օժանդակութիւն հասցընելու, «արօր ու գութան» տալու, սերմնցու եւ պարարտացուցիչ հայթայթելու ծրագրով էր առաւելաբար որ կեանքի կը կոչուէր Բարեգործականը, իր գործունէութիւնը այսպէս սահմանափակելով աշխատանքի որոշ դաշտի մը վրայ:

Եւ սակայն հազիւ արմատաւորուած եւ իր գործունէութեամբ ինքզինք զգալի դարձուցած, 1915-ի ուրականը կու գար

187-98

հայ կեանքը սարսել իր հիմերէն աւմէն ինչ նետել անորոշութեան, չփոթի եւ յուսալքումի անչափելի խորխորատի մը ժայռերն ի վար: Հայը, 1908-ի սահմանադրութեան արրեցնող այլաշխարհային խորհուրդի ազատութեամբ ընթացք տուած ցեղային վերաարթնումի եւ յառաջդիմութեան ընդդական իր ձգտումին, այժմ, անապատի կրակներուն եւ աքսորի սառցապատ ուղիներուն վրայ փրտած կը տեսնէր իր բոլոր ծրագիրները, իղձերն ու խոյանքները: Եւ մեր զարատը պատմութեան ամենէն եղբարկան ու ճակատագրական այդ պահուն, հայութիւնը կը վերածուէր իր ինքնութիւնը գրեթէ կորսնցուցած, անդիմագիծ ու անկամ բաղձութեան մը, հոտի մը, եւ կը դառնար «փոշի աղ», ինչպէս խորունկ դառնի եւ դալըրթով պիտի ըսէր բանաստեղծը:

Ահա որ այդ փոթորիկէն կեանքի ափ նետուած իլեակները պատսպարելու, անոնց առօրեայ ապրուստը հոգալու եւ հաղուստի կոտոր մը տալու ծանր այլ ամենէն արհի պարտականութիւնը ծանրացաւ: Բարեգործական Միութեան վրայ, որ, օտար կառավարչութիւններու կողքին եւ անոնց չափ ու թերեւս աւելի՛ ալ մեծ զոհողութիւններով՝ գերմարդկային ճիգերով լեցւած օրեր եւ տարիներ բոլորեց: Ամէն տեղ էր Բարեգործականը, ամենահաս եւ մատչելի ամենուն: Հայ մամիկը, ճակատագրէն արնուած իր կեանքին վերջին օրերը յուսադրած տեսաւ Միութեան ընձեռած բարիքներով, ինչպէս որ հայ նորածինը եւնթակաւ եղաւ ամբողջական գուրգուրանքի ու սիրոյ:

Այսպէս, Բարեգործական Միութիւնը, որ կայսրուած էր մասնաւորաբար երկրագործական եւ յարակից մարդերու մէջ փոքր չափերու վրայ օժանդակութիւններ ընծաւող Միութիւն մը որպէս, ոչպօքերու եւ պայմաններու աներեւակայելիօրէն յանկարծական փոփոխութեան մը պատճառաւ՝ դարձաւ առաւելաբար որբահասալ եւ որբանուէր հիմնարկութիւն մը, տարագիրներու առօրեայով ապրող, անհամար խոչընդոտներ դիմահարող եւ միաժամանակ մի՛շտ աճող եւ ճիղաւորուող:

Իր հեռատես եւ իմաստուն առաջնորդներուն ղեկավարութեամբ, Բարեգործականը կրցաւ ապահով կերպով՝ եւ պատուով նաեւ քսաներորդ դարու առաջին երեք տասնամեակներու բերած տաղնապներուն ընդմէջէն եւ մարմին ու որոշ ձեւ հագուող հայ սփիւռքին հետ՝ ան դարձաւ ամենէն տարածուած, ամենէն բազմերես գործունէութեամբ եւ ամենէն աւելի վստահութիւն վայելող կազմակերպութիւնը:

Սակայն Բարեգործական Միութեան աշխատանքի իրաւ գիծը եղաւ, ի վերջոյ, դպրոցաշինութիւնը: Կեդրոն ունենալով Փարիզը եւ հետագային Նիւ Եորքը, ան իր ուշադրութիւնը սեւեռեց Միջին Արեւելեան երկիրներ ապաստան գտած հայութեան ուսումնական կարիքներուն վրայ եւ հայաշատ կեդրոնները օժտեց հայ ուսման օժանդակներով՝ ըլլան անոնք մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ երկրորդական վարժարան: Միաժամանակ չմոռցրեցան հայութեան ամենէն հեռաւոր կայքերն անգամ՝ եւ անոնք անկրկններու մէջ իսկ համեստ վարժարաններ իրենց դրոները բացին հայ մանուկներու քայլերուն առջեւ, յանուն հայ զիբի, հայ կրօնքի եւ հայ պատմութեան:

Աղէտին յաջորդող դժուար տարիներուն ընթացքին, Միութեան վարիշները՝ որրահաւաքի եւ պատսպարանքի իրենց նախահամական օգնութիւնը ամէն տեղ հասցնելով հանդերձ, լաւ գիտակցեցան թէ արհաւիրքներէ ճողոպրած բազմութիւնները հետազային հայ կարենալ պահելու պահանջը պիտի ըլլար ամենէն առաջնահերթ, ամենէն կենսական եւ ամենէն բախտորոշ խնդիրը այս ժողովուրդին կեանքով մտահոգողներուն համար. Եւ ըստ այնմ ալ, հազիւ հունաւորած առաջին շրջանի կարիքները, Բարեգործական Միութիւնը ջանաց դպրոցներու ցանցով մը առաջըր առնել ձուլումի ալիքին՝ որ ուշ կամ կանուխ պիտի հարածէր հայ համայնքները ամենուրեք:

Միաժամանակ, ան չմոռցաւ հոծ զանդուածը Ամերիկահայ դպրոցին, որ, պայմաններու բերումով, թերեւս ամենէն աւելի ենթակայ պիտի ըլլար օտարացման վտանգին: Միացեալ Նահանգներու գլխաւոր քաղաքներուն մէջ կազմակերպուած Բարեգործականի մասնաճիւղերը երկար տարիներէ ի վեր անդուլ աշխատանք կը տանին հայ համայնքային կեանքը աւելի միաձոյլ եւ խանդավառ դարձնելու համար:

Այժմ երբ յետադարձ ակնարկով մը գնահատել կը փորձենք Բարեգործական Միութեան անգած կեանքի վաթսուն տարիները, չենք կրնար աւելի երկար չլամենալ վերջին երեսուն տարիներու անոր գործունէութեան վրայ՝ որ կը կազմէ ապահովաբար պսակը այդ կազմակերպութեան գործունէութեան: Եւ մեր հիացումը կը հիմնաւորուի եւ կ'աճի հետզհետէ, երբ պահ մը նկատի ունենանք սփիւռքի մեր հողմակոծ կեանքին պայմանները եւ Բարեգործականի բերած անգամահատելի նպաստը՝ հայեցի դաստիարակութեամբ մեծցած եւ միաժամանակ ուսումնական արդի պահանջները բոլորող կրթութիւն ստացած հայ նոր սերունդ մը մէջտեղ բերելու անյետաձգելի գործին մէջ: Այսօր կրնանք Հայաստանայ համալսարանաւարտ եւ բարձր գիրքերու ու պաշտօններու տիրացած հայորդիներով, կրնանք հաստատել թէ «սպիտակ ցարդ» դարձ չէ՛ կրցած մեզ ոտնակոխ ընել: Իսկ այսպիսի արդիւնք մը ձեռք բերուած է գլխաւորաբար շնորհիւ Միութեան ճիգերուն. հետաւեալ ծրագրումին եւ ամբողջական նուիրումին:

Իմաստուն ղեկավարութեամբը Նախագահ Ազն. Տիար Ալեք Մանուկեանի, Բարեգործական Միութիւնը կը բոլորէ վաթսուններորդ իր տարին ու նո՛ր ծրագրերներով կը թեւակոխէ դէպի ոսկեայ հարիւրամեակ տանող իր ճամբան:

Ան Հայկական է իր ծրագրերով եւ գործունէութեամբ.

Ան Բարեգործական է վաթսուն տարիներու փառաւոր իր վաստակին փաստով.

Ան Ընդհանուր է հայ կեանքի բոլոր խաւերէն ներս տարածւած իր առմատներով.

Ան Միութիւն է հայութիւնը որպէս մէկ եւ ամբողջութիւն ընկալելու իր ձգտումով:

Բարի երթ վաստակաւոր Միութեան, խաղաղ եւ ապահով ճանապարհ դէպի աւելի փայլուն եւ աւելի փառաւոր հանգրուաններ:

Ա. Գ.